

»ŠE NIKOLI NI NOBEN ČLOVEK TAKO GOVORIL« (Jn 7,46)

Sveta dežela, 15. 3. – 22. 3. 2019

(zapisala dr. Marija Stanonik)

Uvod

Srečanje z novimi ljudmi je srečanje samega sebe na nov način. Duhovne vaje so Božji pogled na nas. Ta prostor ni samo topos, je tudi kairos, kairotični prostor. Kako Sveto pismo vidi človeka? Poglobljeni, resni bralec zaznava v njegovih besedilih štiri plasti:

I. Topos: Telo, meso (celota) je osnovna realnost, ki jo imamo. Topos ni samo topografija, ni le geografski pojem. To je kairotični prostor (kairos), da vidimo realnost tega, kar se dogaja; tudi realnost dogajanja v Svetem pismu je treba vzeti realno. Svetopisemska besedila so besedila izkušnje življenja.

II. Psihé: fizično življenje, značaj, čuti: okušam, tipam.

III. Logos: Vstopati v tekst, kaj kaj pomeni! Brati tekst kot (neko) zgodbo. Najbolj privlačno v Svetem pismu je odkrivanje pomenov:

1. kaj posamezna beseda pomeni sama na sebi.
2. kaj pomeni v sobesedilu in življenjskih okoliščinah.
3. kaj pomeni zame osebno.

IV. Pnevma: Vsak odlomek Svetega pisma želi v meni kaj spodbuditi, razrešiti, me povezati z Bogom (in ljudmi).

Piš sedmega (šestega) dne mi daje življenje. Ne dajeta življenja oče in mati, daje ga Gospod Bog, oče in mati ga posredujeta. Sveti Duh nima drugega prostora kot nas / človeka. Človek izhaja iz tega, kar že ima. Kar ima, je pogoj, da izpolni Očetovo voljo. Osvobojen bi moral biti tega, da bi moral kaj storiti drugače.

Brez Sv. Duha je vse brez okusa. Brez gospodarja Duha je vse mrtvo. Duh ljubezni še sovražnika spremeni. Če imaš kaj rad, najdeš pot. Pot!

Nazaret

Je mesto v katerem je Marija izrekla svoj véliki DA.

Nazaret – kraj Besede. Dokler ti je ena sama beseda novost, Sveto pismo še ni knjiga molitve, zgolj knjiga informacij (sv. Krizostom). Pri govoričenju besede ne morejo začeti delovati.

Pri koreninah krščanstva začenjamo tokratno biblično romanje. V Nazaretu so dandanes upravne razmere med pripadniki treh verstev v enega Boga še najbolj urejene. Med katoličani in drugimi kristjani vlada sorazmerna edinost (1 Kor 12). Isti je Duh. Marijin studenec je eden

redkih ohranjenih izvirnih prostorov iz njenega časa. K njemu je najbrž Marija hodila po vodo.

Utrujeni od celodnevnega potovanja iz Ljubljane prek Istanbula in Tel Aviva se zvečer zberemo pri sveti maši v podzemni kapeli patrov Srca Jezusovega Betharram. Ob Jezusovi daritvi je pri oltarju, o, dvanajst duhovnikov – dvanajst apostolov, ki so ga za njegovega bivanja na zemlji spremljali po Galileji in vse tja do Jeruzalema v Judeji. Ob častitljivi primerjavi se izmed njih dvigne mrmrajoči pomislek.¹ Drugi smo kakor iz tiste množice, ki je, strmeč nad Njegovim naukom, drla za njim, a so ga v odločilni uri prav tako pustili samega. »Vaša pravičnost naj bo večja kot pismoukov in farizejev,« (prim. Mt 5,20) nas na začetku romanja po Sveti deželi nagovarja mašnik, duhovno poglobljeni biblicist Maksimilijan Matjaž in z Jezusom vabi »na drugo stran« (Mt 8,18)² in bi s Pavlom mogli vzklikati: »Kristus živi v meni« (Gal 2,20).³ Lahko se pogovarjamo, vendar ne o svetu, od koder smo prišli. Dajmo si priložnost, da se zgodi, kar se ima zgoditi tu v tem prostoru. Potrpežljivo čakajmo.⁴

Gospod Bog spreminja naše načrte in predpostavke.⁵ Nam je poslal dež, da bi v živo doumeli skrivnost Božje besede:

Kajti kakor pride dež in sneg izpod neba
in se ne vrača tja, ne da bi napojil zemljo,
in naredil rodovitno in brstečo,
dal sejalcu seme in uživalcu kruh,
tako bo z mojo besedo, ki prihaja iz mojih ust:
ne vrne se k meni brez uspeha.
temveč bo storila, kar sem hotel,
in uspela v tem, za kar sem jo poslal (Iz 55,10-11).

Maša v cerkvi sv. Jožefa⁶ je samo nadaljevanje za spoznanje in priznanje: Božja pota niso naša pota! Kakor je očeta naše vere Abrahama odpravil v neznano, je še veliko bolj presenetil Jožefa, Marijinega zaročenca in moža. Slovel je kot pravičen⁷ in je v srcu premišljeval, da bi v skladu z Mojzesovo postavo ne osramotil žene. V stiski se je jo odločil »skrivaj odsloviti« (Mt 1,19).

¹ Pač v zadregi, kdo od njih bi utegnil biti zamenjan.

² Prostorsko: Genezareškega jezera oz. morja. Simbolično to pomeni vabilo k spreobrnjenju.

³ *Biblično romanje z duhovnimi vajami v Sveti deželi* pod vodstvom prof. dr. Maksimilijana Matjaža in v organizaciji p. Petra Lavriha, Komisariat za Sveto deželo, petek, 15. 3. 2019.

⁴ *Biblično romanje z duhovnimi vajami v Sveti deželi* pod vodstvom prof. dr. Maksimilijana Matjaža in v organizaciji p. Petra Lavriha, Komisariat za Sveto deželo, petek, 15. 3. 2019, Sobota, 16. 3. 2019.

⁵ Po načrtu naj bi imeli mašo na prostem ob Genezareškem jezeru.

⁶ Duhovniki okrog oltarja so, naključno ali ne, zame je to pomenljivo, razporejeni tako, da sta vsak na enem kraju eden s priimkom A – Alič in na drugem kraju Ž – Žakelj, oba Žirovca.

⁷ Judje so bili na pravičnost tako ponosni, da je postala njihov malik. »Plašč, pod katerega skrijemo, kar v resnici sem. V resnici se to mojega bistva ne dotika.« Paradoks. Jožef pravični, Zaharija, Elizabeta tudi so živeli po postavah.

V Svetem pismu se premišljevanje ne nanaša na človekov razum ali filozofsko vprašanje niti na duhovno meditacijo, »temveč bojevati se z Besedo, upati se bojevati z Gospodom, zaupati Gospodu, toda tako bojevati se je težko.«⁸ Rabim pomoč od zgoraj, da bi duhovno vztrajal/-a na poti, kako vztrajati v tem boju.

Pomeni, da ne spregledamo glavnega akterja, ki je Gospod sam, Sveti Duh. Bil je z Marijo, njenim možem Jožefom in je z nami: Marija je *premišljevala*, kaj pomeni Angelov pozdrav njej. Reče ji: »*Gospod je s Teboj.*« (Lk 26,28). »Prejeli boste moč Sv. Duha. Tudi ta naša pot je v znamenju Duha. Izprositi odprtost za Sv. Duha, kar daje Božja modrost, da spoznam, kar sem bil spoznan.«⁹

1. Sveti Duh = ogenj. Njegova ključna lastnost je luč, plamen. Ogenj v zaprtem prostoru tli, nastane dim in se v njem zadušimo. Prosim za ogenj, ki se bo vnel in dal moč. To se lahko zgodi le na odprtem. Sv. Duh Pripravi srce, ogenj, ki žari v meni. Ni, da le pove, kaj moram storiti. Sveti Duh želi v meni uresničiti resnico, ki prihaja od Boga. Mi daje moči. Jožef – vstal in storil, kar mu je naročil Gospodov angel (prim. Mt 1,24). Da se ogenj (Svetega Duha) razplamti, rabi odprtost, prostost > odprtost v občestvo.

2. Duh življenja = je Gospodov Duh. Kjer je Duh, tam je življenje. Pri oznanjenju Mariji: »*Zgodi se mi po Tvoji besedi*« (Lk 1,38) ni delovala sama beseda. VERBUM HIC FACT. Kmetovalcu, ki jo seje, obrodi, da sam ne ve, kako (Mr 4,13-20). Ne le beseda, ampak Sveti Duh, ki v njej deluje, tj. lastnost Božje besede. Pred njo se je treba umakniti = umreti.

3. Duh občestva = Duh, ki prihaja od Očeta, vodi k Očetu in rodi občestvo. Biti sam ni rešitev. Bili so kakor ovce, ki nimajo pastirja (prim. Mt 9,36). Ključno merilo za Svetega Duha je, če me odpira občestvu. Na romanju smo prisiljeni biti skupaj. Na preizkušnji. Prav prek tega smo blagoslovljeni. Sveti Duh je duh, ki me odpira v občestvu. Tj. največji dar, ki mi daje spoznanje, da mi govori. Bogu hvala za dar poslušanja.

Duhovne vaje so vaje priprave na življenje. Gospod od nas ne pričakuje več, ampak kar je najboljše, pristno.

Po odhodu iz cerkve nam p. Peter postreže z realnim ozadjem legende o Marijini hišici v Loretu. Kapelico so tja prepeljali križarji, pri čemer je sodelovala, danes bi dejali, firma Angelo. Od tod se je oblikovala zgodba, da so jo prepeljali angeli.

Tokrat smo položaj mesta videli na lastne oči v vetru in dežju od zgoraj navzdol in naslednji dan v vedrem vremenu od spodaj navzgor. Čeprav sem bila že dvakrat v Nazaretu, sem se še

⁸ Maksimilijan Matjaž v pridigi.

⁹ Maksimilijan Matjaž v pridigi.

vedno vsakič, kadar je bil na vrsti evangeljski odlomek o Jezusovem obisku v domačem kraju, spraševala, kje neki je previs mesta, s katerega so ga razjarjeni poslušalci hoteli vreči v prepad (Lk 4,16-29). Dokler so bili deležni kruha za trebuh, so delili navdušenje nad njim, ko pa jim je začel govoriti o mesu za življenje sveta (prim. Jn 6,51) je nastal silovit odpor.

Lepa priložnost za vprašanje: kje mene lovi hudi duh.

Ein Karem

Zaharija – pomeni Božji spomin. Božji spomin je več kot naš spomin. Je resničnost, ki nas drži v življenju. Pomembno je, da se s srcem spominjamo. Da Božjo besedo prežvekujemo / okušamo.

Telo se spomni prej kakor razum.

Občutje učencev je bilo nekaj kakor strah. Manj so razumeli z glavo kakor s telesom. Ko so odprli usta, so vse pokvarili. Več so razumeli z ohranjanjem besede kot z zbiranjem informacij. Pomeni, da je pomembno ohraniti besedo, ki se me je dotaknila, jo zapisati. Spominjati se je. Kakor zapovedi na kamen. Zapisovanje – je sebi lasten način ustvarjanja. Duh nam govori, kaj naj zapišemo, resnično zapišemo. Duh mi govori, kar je zame pomembno.

Antropološke teološke razlage. Zelo rad si zapomni, kar je slabo. Tj. logika hudega duha. Hudi duh vodi v nespominjanje. Ko opeša spomin, ostaja še samo negativno. Zlo nima svoje lastne biti, dela po nekom.

Beseda Duha je zadovoljstvo, sreča. Logika Duha = Sv. pisma: Spominjaj se tega, da si moj služabnik. Da si boš zapomnil pozitivne besede. Vse človeške spremembe v človeku se naredijo na tak organski način. Ne veliko besed, ampak ena sama, ki jo bomo prežvekovali. Spominjati si, zapisati si, okušati.¹⁰ Treba je ločevati med Božjo besedo in človekovo interpretacijo le-te.¹¹

Danes čisto judovsko naselje je bilo to pred letom 1948 še čisto krščansko in so Palestinci imeli ključke od cerkve posvečene rojstvu Janeza Krstnika. Pri Jezusovem rojstvu (prim. Mt 3,15) manjka vse, kar bi po judovskih predstavah moralo biti navzoče pri napovedi Mesijevega rojstva: Njegov oče je duhovnik, mati duhovnikova žena. Zaharijo pri molitvi v svetišču prestraši Gospodov angel in zaradi nejevere onemi. Ljudstvo je bilo priča, da se je zgodilo nekaj nenavadnega (Lk 1,5-23).

---

¹⁰ Maksimilijan Matjaž.

¹¹ Maksimilijan Matjaž.

Glede na to, da je okraske z nageljni in lipovimi listi v okvirju izrisal frančiškan Marjan Čuden kot kaplan v Šiški, je najbrž njegov red omogočil, da se je drugim Zaharijeva hvalnica v čast samostojnosti slovenske države pridružila v slovenščini leta 1991 tako zgodaj, da je zastava še brez grba.

Marija in njena teta Elizabeta sta se najbrž srečali pri studencu, ki pri cerkvi v Ein Karemu obstaja še danes. Po dolgem času izginotja obeh (Mr 1,24-25) pride ta »pritepenec« k pravemu preroku Izraela in se mu pokloni¹² (Mt 3,13-15). To je provokacija Boga, ki zamenja status Božjega sina (Flp 2,7), s sicer pravim prerokom Izraela: Po mesu, rojenih od žena, ni večjega od Janeza, vendar je najmanjši po Duhu večji.¹³ »On je Elija, ki mora priti« (prim. Mt,11,11.14). Janez je največ storil zanj, nazadnje še on zdvomi vanj (Mt 11,2). Podobno kot za poslednjo sodbo (Mt 24), Jezus našteva naravna znamenja, po katerih se ga dá prepoznati »v kontekstu dogajanja, ne dogmatično.«¹⁴ »Blagor mu, ki se nad menoj ne spotakne« (Mt 11,6).

Že od leta 1954 je poleg številnih drugih v Ein Karemu pred cerkvijo srečanja Marije z Elizabeto na ograjnem zidu izpisan Marijin *Magnifikat* tudi v slovenščini. Kdo ga je preskrbel, se ne ve nič določnega. Sklepajo, da tako imenovane aleksandrinke iz Egipta.¹⁵

Betlehem

Na praznik sv. Jožefa, smo poslušali rodovnik Jezusa Kristusa (Mt 1,1-16). Od Abrahama do Kristusa po 3 x 14 rodov (Mt 1.17). Iz naštetih imen se vidi, kako so Judje ponosni na svoje korenine. To je pravzaprav Jožefov rodovnik. Jezus je Davidov in Abrahamov sin. Jezus je samo po postavi Davidovega rodu, drugače je zunaj postave. Matejev evangelij hoče povedati, da Jezus izhaja iz Davidovega rodu, a ga tudi krepko presega. »Davidov sin« predstavlja Izraelovo zgodovino. Mi živimo v neki kronologiji, vendar Božja beseda / Duh razbija to logiko. Drugi ključ za branje zgodovine je vera. Oče te vere je Abraham. Vsak rodovnik je mogoče tako brati, ko se najde kdo, ki vidi pravi izvor zgodovine; da v zgodovini prepozna ne logiko človeka, človekovo pričakovanje, temveč Božje delo, drugačen Božji načrt.

Npr.: kako išče Samuel naslednike kralja Savla? (prim. 1 Sam 16)? Gospod ne vidi, kakor vidi človek (1 Sam 16,7). Efratejec Jese iz Betlehema je duhovniku Samuelu predstavil sedem svojih sinov, a na najmlajšega, Davida, kot da pozabi. 7 sinov + 1 = David. Število 8 se tu pojavi prvič (1 Sam 17,12). Pa je duhovnik želel imeti ravno njega. »Bil je rdečkast, lepih oči

¹² – s prošnjo za krst

¹³ Maksimilijan Matjaž.

¹⁴ Maksimilijan Matjaž.

¹⁵ P. Peter Lavrih.

in prijeten na pogled. GOSPOD je rekel: »Vstani, mazili ga, kajti ta je!« (1 Sam 16,12). Daljna predpodoba krvavega Jezusa! »Glejte, človek!« (Jn 19,5).¹⁶

Mladi David Filistejca premaga s palico¹⁷ in petimi (5) kamenčki iz potoka. Zakaj taka podrobnost? Vse ima svoj smisel. V občestvu smo bolj odprti za drobna znamenja. Petero kamenčkov, s katerimi Bog opremi Davida, so darovi Duha zoper hudega duha: nemoč, vera, potrpežljivost ... Pet kamnov lahko predstavlja tudi naše čute (Jože Roblek).

Z brati so vedno težave! tako v Svetem pismu (kot danes med duhovniki). Po kratkem obdobju hvale se dvigne zavist proti njemu – Strukturalno se ponovi zgodba z Egiptovskim Jožefom (1 Sam 16,17-18 sl.).

Izhajati moramo iz odrešenega, ne iz ustvarjenega človeka; izhajati iz daru novega življenja (obljube), ne mesa (padca). Zavedaj se svojega izvora po Duhu in boš lahko nosil svoje meso. Naša duhovnost naj bo nadrejena mesu. Skozi telo moramo videti pravi izvor. Dva izvora imamo – po mesu in izvor po duhu. Šesti dan je Bog / Jahve ustvaril človeka, da bi komuniciral z njim. Adam in Eva sta se skrila – v greh. Odslej je meso postalo nekaj drugega. S krstom pa pridobi novo, prečiščeno življenje. Jezus je vstopil v njegovo zgodovino, da bi sprejeli posinovljenje (prim. Gal 4,4). S tem, da je za nas postal prekletstvo, se podredil postavi. Tj. druga logika.

Gospod paradoksalno vodi zgodovino. To je v živo zadelo Jezusovega rednika, sv. Jožefa.¹⁸ Ko je izvedel za Marijino blagoslovljeno stanje, ga je prevzela skušnjava, da bi jo odslovil. Zapazil je, da to ni rešitev. Prepoznal je Božji glas, milostni trenutek. Proti človekovemu razumu / pameti je veroval. Upal proti upanju.

Tri modre, predstavnike iskalcev, je zvezda vodila drugače, kakor so pričakovali Herod in pismouki. Niso se vrnili poročat jim v Jeruzalem, temveč so se po drugi poti vrnili v svojo deželo. Napako s štetjem od časa Jezusovega rojstva so storili okrog l. 500. Da je nekaj narobe, so ugotovili s primerjavo letnice o Herodovi smrti, ker je nasilnik takrat še živel. Na ključnih mestih izraelske zgodovine se pojavijo žene (Tamara, Rahaba, Ruta, Betsabeja /Urijájeva žena/ in Marija¹⁹), s katerimi se je zgodovina²⁰ / Beseda²¹ pognala naprej. Prej so »možje rodili sinove«, tu pa po božjem posegu Marija rodi Očetu.

Pred cerkvijo Jezusovega rojstva Betlehem vedno svetijo lučke,²² ker je tam stalno božič.²³

¹⁶ Maksimilijan Matjaž.

¹⁷ Tudi Mojzesu Bog dal palico.

¹⁸ V cerkvi Jezusovega rojstva v Betlehemu je v kapeli sv. Jožefa to na njegovem primeru pokazal Andrej Saje, torek, 19. 3. 2019.

¹⁹ V cerkvi Marijinega zaspanja na Sionu so na svodu v mozaik vdelane druge žene, med njimi Estera in Judita.

²⁰ Svetni pogled.

²¹ Teološki pogled.

Navsezgodaj je bila maša za katoliške, armenske in pravoslavne vernike v votlini v cerkvi Jezusovega rojstva. Ni bilo mogoče, da bi se je vsi udeležili, ker je prostor majhen. Zraven sta bila dva slovenska duhovnika, p. Jože Roblek in Franci Alič.

»*Dete, povito v plenice*« (Lk 2,12): tiste plenice niso bile mehke kot dandanašnji, temveč priprava na Jezusov pasijon (Mt 1,18-2. 12). Trdo platno je bilo kakor je bil mrtvaški prt, v katerega so Jezusa zavili za pokop. Zato jih nekateri razlagajo kot napoved, znamenje človekove končnosti.

Judje se boje šeola: »Tam smo sami.« To je zanje podoba smrti. Za Mojzesa in Elijo ni znan njun grob. Mojzes in Elija sta izpadla iz smrti, zato bosta, po njihovi veri, reševali.²⁴ To je znamenje pravičnosti. Za Davida se ve, kje je pokopan. Za Jezusov grob vemo, ampak je prazen. To je najmočnejši biblični dokaz, da ga je Bog sprejel k sebi brez sramote šeola. Jezus pa je stopil vanj. Tedaj se je *Adamova lobanja*, kraj, kamor je bil v tipološkem pomenu zasajen križ,²⁵ razpočila.

Kako doživljam Jezusovo rojstvo v primerjavi z lastnim rojstvom, moje korenine, moj izvor, moje prednike, vse travme? Vse je vključeno v Božji načrt, smisel. Naše življenje ima smisel! V trgovini sv. Mihaela trgovec spominkom takoj za polovico zniža ceno. Na koncu nama vsaki posebej podari rožni venec, s prošnjo, da bi molili za mir v Sveti deželi.

Betlehem je bil še pred dvajsetimi leti krščanski, 640 družin katoliških, zdaj je muslimanski. Skrajneži imajo kristjane za izdajalce, 93% otrok je muslimanskih, 7% krščanskih. Kristjani ne dobijo zaposlitve, le v turizmu, romarstvu in bankah.²⁶

Okoliške griče Betlehema, tudi Betlehemske / Pastirske Poljane, poseljujejo²⁷ Izraelci /Judje in tako izpodrivajo prvotne prebivalce, Palestince.²⁸ Njihova naselja je prepoznati po tem, da niso dokončana, ker se, po turškem zakonu, za nedograjene reči ne plačuje davek. Izraelci njihova območja nacionalizirajo in dogradijo naselje z ameriškim denarjem.

Pot iz Jeruzalema v Betlehem je dolga le 6 km, danes pa jih je zaradi kontrolnih točk in zidu med izraelskim in palestinskim ozemljem potrebno prevoziti veliko več. Iz Betlehema do Ein Karema se peljemo mimo posestva Tantur, v kateri je po zamisli Pavla VI. nekaj časa deloval center za ekumenski študij Svetega pisma. V njem so nabirali znanje in se učili dialoga

---

²² Za to razsvetljavo skrbijo Italijani.

²³ P. Peter Lavrih.

²⁴ Mojzes in Elija sta se zato pokazala ob Jezusu.

²⁵ Maksimilijan Matjaž.

²⁶ Ponedeljek, 18. 3. 2019.

²⁷ Čeprav je vse pozidano, sem tam na planjavi videla Davida. Ozračje je prijazno. Ravno prav toplo. Brez vetra. Zakaj bi hitela! Bi še kar ostala, se kopala v tej lepoti. Smo na duhovnih vajah

²⁸ To je stara praksa: Enako so ravnali Italijani s Slovenci v strnjjenih slovenskih vaseh na Tržaškem.

biblicisti Jože Krašovec, Marijan Peklaj, s. Snežna Večko. V gozdnati pokrajini so postavljeni železniški tiri, ki ponazarjajo Transporte v koncentracijska taborišča, vidimo vojaško pokopališče, na katerem so pokopane žrtve državnih spopadov in na drugi strani Yad Vašem (Spomenik imena) z vrtom pravičnih, v katerem ima svoje drevo tudi nekaj Slovencev.

Kana Galilejska

Na poti tja vidimo Sepforis, kjer najbrž sta Jožef in Jezus tesarila. Danes je to del izraelske države, kjer je živi največ Arabcev, ki so sprejeli izraelsko državljanstvo. Kana Galilejska²⁹ je danes bolj muslimansko kot judovsko ali krščansko mesto.

Beremo in razmišljamo ob Jn 2,1-12. Arhaično znanje je zunanje primarno, temeljno, izvorno, v tem smislu prvo. Okvir tega znanja je tukaj svatba. Ta je izvorna in enkratna podoba veselja, razmerja med Bogom in človekom, je njegov model resničnega življenja. Človek si tako predstavlja stik z Bogom. Na tak način se lahko razume oz. slika drža do Boga.

V skrivnosti zakonske zveze se vidi povezava med Bogom in človekom. Darovanje med njima. Par je bistven. Poudarek je na paru / zakonu, intimni zvezi med človekoma. Družina je posledica zakona.

Jezus in učenci so povabljeni na svatbo. Jezusova mati, Marija, ni boginja; sodi k ljudstvu.

– je naš del, družbenosti, civitas. Prepozna potrebo in zaupa, da se bo zgodilo, kot je prav:

Marija izreče v smislu vere, ljubezni: »*Vina nimajo*« (Jn 2,3). Naša vera se izraža v konkretnih stiskah. Je del stvarnosti. Pomaga nam odkriti, kaj nam manjka. Kot priprošnjica pred Bogom ojača zavest, kaj, česa nam manjka. Kakor Jezus mladeniču: »*«Eno ti manjka: pojdi, prodaj, kar imaš, in daj ubogim...»*« (Mr 10,21). – Dar sv. Duha. Po sadovih ga bomo spoznali.

Kar boš dal, to te bo posvetilo. »*Darujte svoja telesa v živo, sveto Bogu vsečno daritev*« (Rim 12,1), vsako daritev. Je novozavezna, ni drugih, ampak moja daritev.

Moj obraz, moškost, pravičnost, slog. Tu smo ubogi. Eno nam manjka.³⁰ Veselje! – Vino.

»*Kar koli vam reče, storite*« (Jn 2,5). Izroči stisko Bogu, starešine pa spodbuja k poslušnosti, pokorščini.

Zgrešila sem, kako je Maksimilijan Matjaž povezal kamnite table s kamnitimi vrči, v katerih niti vode ni bilo in ne kaj dati. Kamniti vrči za očiščevanje so bili prazni. V njih ni bilo niti vode! Za očiščevanje mora biti v njih voda. To je pogoj, da nas Jezus očisti (= krsti). Tu smo, kakršni smo. In da to verjamemo, verujemo. »*Gospodov Duh je plaval nad vodami.*« (1 Mz

²⁹ Obstajajo tri Kane.

³⁰ (Slovenska) Cerkev je danes uboga. Veselja ji manjka bolj kot pod komunizmom.

1,2). Pri evangelistu Janezu voda vedno pomeni človekov delež v duhovnem življenju. Od začetka življenja je povezana s človekom. Kakor je maternična voda pogoj za njegovo fizično življenje, je krstna voda za duhovno življenje. Jezus je lahko šele iz vode naredil vino. Voda = naš prispevek v vrč, tj. = človek mora sam kaj narediti, da lahko Bog dá svoj blagoslov.

Ni vlil kar vina v prazne vrče. Najprej je treba vanje naliti vodo naših del!

Kana Galilejska je prvo / temeljno znamenje, nasprotno od čudeža, za katerega Jezus zahteva vero in se vidi, kdaj se je zgodi.

Velikanski kamniti vrči v cerkvi so zgolj simbolični in ne ustrezajo realnim meram. Take smo lahko videli v muzeju poleg nje. Prazne, kot so bili, bi jih kmalu napolnili z vodo, ki jo je nebo ta dan obilno pošiljalo.

Genezareško / Galilejsko / Tiberijsko / jezero/morje

Zato smo se pod streho avtobusa vozili okrog jezera / morja. To ni tako preprosto: Kana je na 400 m nadmorske višine, Galilejsko jezero 200 m pod morjem. Ob pogledovanju na vodno gladino smo podoživljali, kako se jasno vreme v trenutku spremeni v vihar (Mr 4,35-40; Mt 8,23-27).³¹

Geraška dežela je vzhodno od Genezareškega jezera. V kraju *Kursi* naj imel zatočišče obsedenec, imenovan Legija,³² ki so se po Jezusovi zarotitvi kot svinje pognale v vodo. Ob drugi priložnosti je rečeno za *Hypos* na oni strani Genezareškega jezera, da so Jezusa prosili, naj odide iz njihovih krajev (prim. Mr 5,17). Na kraju, kjer ga je Jezus ozdravil, so zaradi obstoječih vročih vrelecev v 3.–4. stoletju uredili bajno letovišče in tu so živeli prvi kristjani. Pot okrog jezera nam omogoča razgled tudi po krajih, kamor Jezus ni nikoli prišel. Po severna Jordanski dolini je peš potoval v Jeriho, ki je 400 m pod morjem.

Dalmanuta je prostor čudežnega ribjega ulova (Lk 5,4-11). Nekateri to danes razlagajo pozitivistično razlagajo, da je Jezus vedel, kje se ribe drstijo (pri toplih vrelecev) in se jih je hitro dalo kaj uloviti.

Vmes nas spremljata dež in sonce hkrati in na nebu se pojavi široka mavrica, prvo, najstarejše svetopisemsko znamenje Jahveja z njegovim ljudstvom (1 Mz 9,13-16).

Prečkanje Jordanove struge je povod za vzklik: »Največje bogastvo Izraela je voda. Jordan³³ mora zadoščati za cel Izrael, tja do puščave Negeba. S severa priteče v Genezareško jezero s premerom 12 km na najširšem delu. Pravo morje! 50% vode dobivajo iz Sredozemskega

³¹ Spotoma smo se seznanjali z metodo razločevanja duhov: kaj me ovira, tlači; postava, kalup. Duša tli, namesto da bi gorela.

³² Njemu podobni ljudje so prebivali v ruševinah rimskih objektov.

³³ Sirci in Jordanci pritoke Jordana zadržujejo na svoji strani.

morja. Mrtvo morje mora biti – če bi se posušilo, bo katastrofa. Premišljujejo, da bi ga v tem primeru polnili iz Sredozemskega morja.

Tod nekod, na točki 0 nadmorske višine, so Jezusa v skrbi zanj obiskali mati in njegovi bratje (Mr 4,20, 31-33). Tod, na poti med Nazaretom in Genezareškim jezerom, že tedaj na najrodovitnejšem območju Izraela, so nastajale Jezusove prilike o sejalcu. *Esdraelonska in Šaranska planota* sta najbolj bogati in zato je severno kraljestvo prej zapustilo Boga: »*Glejte, da me siti ne zapustite*« (Mz).

Nasadi oljk in datljevih palm. Desno je *Hatim*, kjer se je 4. 7. 1187 odvila odločilna bitka med križarji in muslimani. Za hribom je *Tiberia* – mesto gnusobe. Od tam so prihajali davčni izterjevalci in Herod Antipa. Sodobno *Magdalo* so nekaj klicali *Migdala*. Z izkopavanji so frančiškani in Judje našli prvo naselje Migdalo in sinagoge. Ob jezeru je danes nastalo moderno duhovno središče. Podoben center je nekoliko nad jezerom postavilo neokatehumensko gibanje – *Domus Galilei* – v katerem je nekaj časa bival nadškof Lojze Uran. Še višje na griču nad Goro blagrov so ruševine *Korozaina*. Okrog so šopi rdečih anemon ali maka? Le ostanki / podrtija mesta.

Betsajda je domači kraj Petra in Andreja. Jezus ji oponese: »Če bi drugi ljudje doživeli tolike milosti, bi se že zdavnaj spreobrnili.« (prim. Mt 11,21)

Tu je Jezus gotovo hodil. Prebivalci so živeli od ribolova in poljedelstva. Zdaj so po tleh razmetani bazaltni kamni.

Tj. že pogansko grško / rimsko območje Deseteromestja. Ponekod so bazaltni – črni, če so namočeni – vse križem nametani. 1. ker je narava poskrbela, da je človeško delo uničeno; 2. ker z izkopavanji iščejo kaj arheološkega; 3. ker se bliža fronta med Sirijo in Izraelom.

Medtem ko smo pred 20. leti še stanovali v enem od galilejskih kibucev, s katerimi so si po II. svetovni vojni prve izraelske vlade po socialističnem vzoru prizadevale kultivirati deželo, se je tokrat govorilo o njihovih naseljih samo še v povezani s sionističnim gibanjem, ki se je začelo v 18 stoletju in je legitimno. V Negebu so majhni domači kmetijski inštituti.

Naslednje jutro je sončno. Vozimo³⁴ se po terenu prilik:³⁵ »*Brez prilik jim ni govoril; a svojim učencem je na samem vse razlagal*« (prim. Mr 5,34).

Na zelenih pobočjih s pasovi rdečkaste zemlje³⁶ se med kamni in grmovjem pase govedo.

Vmes so šopi sivke ali njej po barvi njej podobne travne rože. Na daleč ne morem presoditi, ali sredi zelenja željno vpijam rdečo barvo anemon ali maka.

³⁴ Na vožnji do tja je v enem od urbanih naselij mošeja, ki očitno posnema krščansko cerkev z dvema zvonikoma!

³⁵ Nedelja, 17. 3. 2019.

³⁶ Bogate z aluminijem, kakršno je pri nas videti na Debelem Rtiču.

Genezareško jezero – morje, Galilejsko / Tiberijsko morje je nepredvidljivo. Je podoba preizkušnje, življenja. Pomeni nevarnost in življenjski prostor, od česar živeli ribiči. Boj, vihar. Nismo prepuščeni slepim silam. V čolnu je Gospod – z nami se pelje na drugo stran. Čoln na morju. Nato dva.

Prvi, Markov evangelij je katehetski, ki učencem, ki so prišli s polja, Matej pa s prilikami, ponazarjata, kako deluje Božje kraljestvo in ga je treba sprejeti s srcem, ne le s pametjo. Imitacija učencev z Jezusom je naša skupina, ki preskuša to Besedo bolj kot sicer. Smo v privilegiranem položaju, sredi prostora, kjer se je Beseda sprehajala.

»*Prepeljimo se na drugo stran*« (Mr 4,35). Različne oblike tega poziva se nabirajo v našem zvezkih. Učenci si niso želeli na drugo stran. Tam so itak pogani.

Tj. prvi korak, da se odlepim od božanstva / kače, ki se upira Bogu in dela razdor, češ da si sam bog. Krepi moj ego, me osamlja in dela prepad. Iti čez, na drugo stran, simbolično pomeni biti v Duhu svoboden, prost, odprt za besede, ki jih govori Beseda. Bistvo Boga je komunikacija s človekom.

Peljemo se mimo votline *eremos*, kjer je Jezus najbrž večkrat prenočeval!

Cerkev Petrovega primata (prim. Mt 16,13-21) je tu, na skali, že od 3. stol. naprej. Ta skala simbolizira Cerkev na skali (prim. Mr 8,27-30): »*Ti si Kristus, Sin živega Boga.*« (Mt 16,16). Jezus Petra blagruje za te besede, toda po napovedi, da bo sam moral trpeti in ga Peter v dobri veri od tega odvrta, ga Kristus trdo ukori: »*Postavi se zadaj, za mano, satan! V spotiko si mi, kr ne misliš na to, kar je Božje, ampak kar je človeško*« (Mt 16,23). Po taki logiki Peter ne bi mogel voditi Cerkve. Ta skala bi se raztreščila. To se bo pokazalo, ko bo prišla stiska. Kristus je živa skala, ne Peter; on je skala v drugem pomenu: kot peza, breme.³⁷ Skala, na kateri stoji Cerkev, ni Petrova vera, še manj njegove lastnosti niti ljubezen, ampak ljubezen Boga do Petra (Jn 21). Na obrežju je ograja iz bazaltnih kamnov in na vrhu zvita bodeča žica. Nič romantike!

Bučanje morja, valov! Pomirjevalo. Na tleh ugledam dva kamenčka v velikem kamnu. Hotela sem ju vzeti za spomin. Ne, kot da bi skali iztaknila oči. Že tako sem u onečastila, ko sem se ju dotaknila. Dala sem ju nazaj v votlinici, ki ju je v kdove kolikem času izdolbla voda.

Gora blagrov

Je na točki 0 nad morjem. Leta 1932 so frančiškani s krščanskim denarjem kupili parcelo z goro blagrov in jo razlastili.

Mašuje jezuit p. Jože Roblek in pojemo (»moj«) psalm: *Ti si moja luč in moja rešitev.*

³⁷ Maksimilijan Matjaž: Sedanji prevod (Mt 16,18) zapeljiv. Ti si Peter, Skala, in na tej skali bom sezidal svojo Cerkev...Zaimek »*tej*« se v prevodu lahko izpusti.

Blagor pomeni biti blažen, vesel, srečen, vzradovan.

Euangelion – veselo oznanilo. Če ni v srcu veselja – ko trpiš, ko si na tleh, ne veš, zakaj trpiš. Ali so potrebni novi blagri? Pravičen je tisti, ne, ki izpolnjuje zapovedi, temveč misli na druge.

O blagrih je najtežje govoriti. Ni jih treba razumeti. Sprejeti jih! V vsakem blagru se razodeva podoba Boga Očeta. Jezus je sam blagor: Jaz vam bom dal svoj mir, blagor krotkim, Blagor je nekaj temeljnega, če čutim, da bi moral biti boljši, je dobro. Božje usmiljenje je največja pravičnost. Blagrovana je bila Marija: blagor ti, ki si verovala. Blagor njim, ki Božjo besedo poslušajo. Bog bo v nemoči dal moč. Glavni greh je nezaupanje. Ne boj se, ne jokaj. Prvi blagor zdaj kdaj? Zdaj, vedno! Sprejeti svoje uboštvo. Prvi problem je nevera. Se zapremo. Naše srce je zakrknjeno. Skleroza srca. Moč hudega je, da nas veže nase. Se ne izučimo. Ne živiš notranje sreče. Če se odpremo, je sad, veselje: vse sprejemam, vse narode / ljudi.

Kafarnaum

Jezus, mati in učenci so iz Kane šli v Kafarnaum (Mr 3). Tam so ostali nekaj dni, ker so ga hoteli odpeljati nazaj v Nazaret. V tem kraju je storil veliko čudežev. Markov evangelij se začne prav z Jezusovim javnim delovanjem v prerokovem mestu in sinagogi. Bela sinagoga je iz 3. stoletja. Imela je dva dela, enega za učenje, drugega za svečanosti. Temelji so iz bazalta iz 1. stoletja. V Jezusovem času je bila še bolj skromna.

Pot od Nazareta do *Kafarnauma* / *Capernaum*³⁸ je Jezus gotovo večkrat prehodil. Pod evkaliptusi prebiramo svetopisemske odlomke o njegovih obiskih v tem kraju.

P. Peter v šali pravi, da je frančiškanska najdaljša »okupacija« Svete dežele. Letos je 800-letnica.

Osmerokotna cerkev nad temelji Petrove hiše, ki jo je raziskovala frančiškanska arheološka šola. Malta je iz 1. stol. Romarji so zahajali sem že v 4. stoletju. Nato so zgradili 8-stranski zid. V stavbarstvu se vidi grški stil. Od tod dokaz, za poganstvo in mešanje spomina. Jezus Kristus je novo stvarjenje, zato zanj ne velja popolna številka 7 (grška mitologija) temveč 8. 8. dan je vstal!

Ta prostor je najstarejše krščansko svetišče. Najprej, takoj po Jezusovi smrti sta bila v njegov spomin lomljenje kruha kot agape in branje božje besede. Markov evangelij se opira na preroško tradicijo: »*Pripravite pot Gospodu / zravajte njegove steze!*« (Mr 1,3; prim. Iz,40,3). Njihova poglavitna naloga je bila interpretirati postavo. Janez Krstnik pa poziva k spreobrnjenju (Mr 1,4) in se s tem usmerja v prihodnost.

---

³⁸ Tako piše v Izraelu.

Jezus je šel tja, kjer so ga pričakovali. Dotikal se je nečistih: v shodnici človeka z nečistim duhom (Mr 1,23-26) in vročične³⁹ Petrove tašče, kar je bilo z vidika postave zanj nevarno, saj se je prekršil proti vsem pravilom shodnice. Smisel njegovega takega ravnanja je osvobojen človek.

»Vročica jo je pustila in ona jim je stregla« (Mr 1,31). V tej povedi se glagol *streči* nanaša na vsakdanjo realnost, medtem ko se v drugi zvezi (Mr 10,45) navezuje na darujočo besedo darovanje in vstajenje.⁴⁰

Čez nekaj dni Jezus v Kafarnaumu ozdravi hrome: »Ker ga zaradi množice niso mogli prinesiti predenj, so nad mestom, kjer je bil, odkrili streho« (Mr 2,4). Ključ tega dogodka je, kakšna moč je odpuščanje. Človek hrepeni po življenju, po odpuščanju. Greh ga paralizira, da je hrom, ga blokira. Kdo odpušča grehe, kot le Bog. Laično lažje: odpuščeni so ti grehi.

Odpuščati greh = vrniti v življenje. Dati mu novo življenje. Osvoboditi.

Prepoznanje njega kot Sina. Osvoboditev. Streha je tu simbol, podoba zaprtega (zakrknjenega) človeka. Razkrivanje strehe označuje odpiranje Bogu.⁴¹ Treba je razpreti nekaj, kar je ga dela zaprtega. To lahko beremo kot preroško znamenje. Sveto pismo govori o preroških znamenjih. Marko je velik evangelist, mistik. Lahko bi ga primerjali z Janezom.⁴² Za Marka ni pomembna vsebina, ampak način, kako je Jezus učil. Jezus je razodetje, odprta komunikacija med nebom in zemljo, se z njim povežem. Česar niste storili najmanjšemu, meni niste storili. Ta podoba se dopolni / izpolni pri krstu. Krstna kateheza.

Gora Tabor

Bog ne more s silo priti do človeškega srca. Goreči prerok Elija je z mečem pobil Jezabeline preroke. Toda pod goro Horeb je spoznal Boga v šumljanju vetra. Trpeči Božji služabnik iz 6., 7. stol. pred Kr. je vzgajal tudi Jezusa.

Bog je učil (10 zapovedi) svoje ljudstvo vse od Sinaja. Preroki so pričakovali Božji poseg s silo Besede / besede. *Nova zaveza* se priklopi na *Staro zavezo*.

Najboljši je organski pogled na našo povezanost z Jezusom: »Jaz sem trta, vi mladike« (Jn 15,5).

Pavel, še zelo Jud, piše o dovršitvi sveta (1 Tes 4), toda vpričo tega ni preziral sveta in je naročal: »Kdor noče delati, naj tudi ne je« (2 Tes 3,10).

³⁹ V resnici krvotočne, kar je po postavi veljalo, da je nečista. Pojasnilo M. Matjaža. Še do nedavna (tudi danes?) so se ženske pri t. i. prvotnih ljudstvih v tem obdobju umikale v posebne stavbice.

⁴⁰ Maksimilijan Matjaž.

⁴¹ Maksimilijan Matjaž.

⁴² Ko govori o odprtih nebesih.

Pomnožitev kruha je v vseh štirih evangelijih, samo tu (Jn 6) pa je osrednja podoba Jezusovega odrešitjskega nauka. Po obedu s kruhom in ribami je pet tisoč⁴³ mož z družinami navdušenih nad njim in bi ga hoteli za kralja. Prelom pa nastane, ko Jezus dogodek predstavi teološko: *»Ne iščete me, ker ste videli znamenja, ampak ker ste jedli kruh in se nasitili. Ne delajte za jed, ki mine, temveč za jed, ki ostane za večno življenje«* (Jn 6,26). *»Jaz sem živi kruh, ki sem prišel iz nebes. Če kdo je od tega kruha, bo živel vekomaj. Kruh pa, ki ga bom jaz dal, je moje meso za življenje sveta«* (Jn 6,51). Jezusa ne ustavi godrnjanje Judov in nadaljuje: *»Če ne jesta mesa Sina človekovega in ne pijete njegove krvi, nimate življenja v sebi. Kdor je moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje. [...] moje meso je resnična jed in moja kri resnična pijača. [...] Besede, ki sem vam jih govoril, so duh in življenje«* (Jn 6, 53-54.63). Te šokantne (prim. Jn,60), zagotovo najbolj znamenite besede iz shodnice v Kafarnaumu so tako vznemirile veliko njegovih učencev, da so se odvrnili od njega. V imenu dvanajsterih mu Simon Peter zagotovi, da so pripravljene vztrajati ob njem (Jn 6,67-69). Prva faza razumevanje Svetega pisma je razumevanje besed v moji konkretnosti.

»Meso = moje življenje. Moj jaz, se ne morem več skriti v postavo. Tj. proces, ki ga ne morem sam/-a pripeljati do konca. Se moram preklopiti na Nekoga. Ignacij je tudi obupal nad samim seboj.⁴⁴ Frančišek – v La Verni – tam hotel ostati. Umre na svoj način. Dotaknil se je dna in tam izkusil Božjo rešilno roko! A tudi hudič je vedno blizu.

Tisoč vzrokov je, da se upiram. Telo noče. Duh tudi noče. Razločevanje duhov – Božji duh : satanov duh. Podoba otroka. Mala Terezika: *»V samostanu bom blizu Boga.«* pa je doživela največje trpljenje. Suhota! Takrat se je začela industrija. Dejala je: *»Potrebujem dvigalo. To so Jezusove roke. Me bo dvignil.«* *»Nihče ne more priti k Očetu, razen po meni. Jaz sem pot, resnica in življenje«* (Jn 14,6). Pismo Hebrejcem⁴⁵ je vrh razodetja Nove zaveze. Tam Jezus ni več učitelj, ampak duhovnik: *»Velikokrat in na veliko načinov je Bog nekoč govoril očetom po prerokih; v teh dneh poslednjega časa pa nam je spregovoril po Sinu«* (Hebr, 1,1). Kako se razumeti kot sin, je najlepše povedano v priliki o dveh sinovih (Lk 15,11-32). Starejši je sin postave. Ni prepoznal od očeta prejetih darov. Najbolj pravoverni Judje niso prepoznali Jahveja kot Očeta. Trudili so se pa do pičice izpolnjevati postavo.⁴⁷ *»Kaj sem narobe storil?«* Bogati mladenič se je je držal. Vse to sem delal... (Mr 10,17-22). *»Samo eden se je slekel, pa*

⁴³ Pet tisoč tu pomeni množice (judovska števila!). Maksimilijan Matjaž.

⁴⁴ se je hotel ubiti, iz obupa, ker se je zavedal, da ni vreden Boga.

⁴⁵ Maksimilijan Matjaž: Vseeno je, ali je avtor Pavel ali ne.

⁴⁶ Maksimilijan Matjaž.

⁴⁷ Če brez greha = lažeš. Največji problem (duhovniki ugotavljajo) v spovednicah, da nimajo greha.

še danes greje svet! Frančišek. Kaj ti manjka? = Da, eno. Veliko se jih je sleklo, pa s tem niso kaj bistvenega spremenili. Uboštvo je nekaj globljega. Je resnična osvobojenost!«⁴⁸

Ni treba, da oznanjamo postavo, ampak kerigmo – besedo Duha.

Golanska planota

Zaradi vojne med Sirijo in Izraelom je desetkrat prekopana. Izraelci so jo zasedli leta 1967.

Če bi jo pustili Siriji, bi bilo jezero ogroženo. Največje bogastvo Izraela je voda, to jezero.

Njegovo obliko ledvice doživljajo simbolično kot vitalni organ za izvoljeno ljudstvo.

Tod nekje je krščeval Elija.⁴⁹ Od tu nekje je bila doma Absalomova mati (Stara zaveza)

Sirofeničanka, katere vero je Jezus občudoval (Mr 7,26).

Vadiji, tj. grape tokrat niso suhe, a tudi hudourniki so se že unesli. Zaradi namočenosti je

Galileja vsa zelena, polna rumenih cvetov adonisa in oljne repice.

Na jugu je iztok iz Genezareškega jezera. Z zapornicami določajo, komu dati vodo. Od daleč slutimo grič spomina [Jad Vašen].

Poleg vode je največja dobrina varnost / mir. Nanj pazi vojska.

Izraelci so po obisku Benedikta XVI v Izraelu postavili spomenik.

Peljemo se proti Golanski planoti. V 6-dnevni junijski vojni leta 1967⁵⁰ je Izrael osvojil Gazo,

Golansko planoto in Sinaj. 7. dan [v skladu z judovsko postavo!] je vojska počivala. Na tem

območju so kot tampon med Sirijo in Izraelom so še danes mednarodne sile, ki skrbijo za mir.

Smo severno od Genezareškega jezera in gledamo jugozahodni del Genezareškega jezera.

Vadiji so ozeleneli.

Jabok in Jarbok sta dva starozavezna potoka. Ob Jarboku je deloval prerok Elija. Tudi ta

potok danes Jordanija zajezuje zase. Jarbok trenutno lepo teče v skoraj polni strugi. Vidi se,

da je bilo dovolj dežja!

*Gamla*⁵¹ je bila ena najbolj znanih zelotskih utrd. Leta 66 je nastal upor proti rimski oblasti.

Rimljani, Vespazijanove čete, so uničile naselja ob Jerihi in prav tako so hoteli Gamlo. Nekaj

tisoč konvojev je en mesec oblegalo ta ozek greben. Mala oz. galilejska Masada! po izgledu in

obliki. Našli so 1600 izstrelkov minometov / katapultov, nekaj tisoč kovinskih puščic. V enem

mesecu je Gamla padla. Tu je bilo zelo živo versko življenje, versko in kulturno središče

---

⁴⁸ Maksimilijan Matjaž.

⁴⁹ Elija je pripadal Severnemu kraljestvu (prim. 1 Kr 17).

⁵⁰ V resnici se ni bojeval Izrael, temveč Amerika proti Rusiji (ZDA : SZ).

⁵¹ Na tabli piše: Ma'ale Gamla.

severnega dela Galilejskega jezera. Najbolj tipična sinagoga iz Jezusovih časov je ohranjena tu,⁵² v Gamli, iz 1. Kristusovega stoletja. Prej jih ni bilo, ker so se smeli kopati le v templju. Smo na območju, ko je proti Siriji le eno uro do Damaska.

Tu prebivajo Druzi,⁵³ dvolastniki zemljišč. Lahko hodijo čez mejo.⁵⁴

Leta 1910 je okrog 540 slovenskih romarje pripotoval v Sveto deželo / Palestino s škofom Jegličem na čelu. Najprej z ladjo do Jafe in nato z vlakom. O tem je podrobno pisal Andrej Kalan, urednik *Bogoljuba*. Martin Erlich, brat Lamberta Erlicha, iz Kanalske doline je bil tedaj rektor avstrijskega hospica.

Stvarnik posejal polja s cvetjem, planjave cvetja, rdeče, rumeno. V takem bi človek lahko umrl. Lepota bo rešila svet (Dostojevski).

Ustavimo se na območju, kjer je vse rdeče od cvetočega maka, ponekod je vmes zarjavela bodeča žica. Sosednja pobočja pa so čisto rumena od cvetja, pod katerim na razglednici, ki jo kupim, da bi se seznanila z imenom, piše adonis.

Gledamo Jordanijo.

Krst Janeza Krstnika je zavedanje mene same/-ga, da se postavim pred Boga. Čas se je dopolnil. Božje kraljestvo se je približalo. Tj. dopolnitev. Polnost časov. Gospod me kliče vedno naprej! V Stari zavezi je vračanje nazaj. Nazaj k zapovedim.

Metánoia kliče k spremembi mišljenja. To ne pomeni: mi moramo drugače misliti. Mi smo več kot misel. V nevarnosti smo, da nas bo misel rešila. Ne: misliti drugače, ampak po Božje. »Veruj evangeliju (Mr 1,14). Evangelij, npr. blagri, me učijo (prave) vere. Ljubezen, ki izgoreva, tj. pravzaprav rast.

Se je Marija morala spreobračati. Njena vera je bila verjetno drugačna kot prej! Metánoia pomeni: grem čez, da me osvobodi na pot naprej. Da me vodi odnos ljubezni. Marijina ljubezen v globino, proces spuščanja, osvobajanja.

Jezus je moral najprej razbiti shodnico, ker v njem demon, ne omenjajo molk. Kaj nam pomaga postava (ustava), dokler v spoznavanju greha ne prepoznaš Božjega obličja. Njegova oblast ni sila, ampak je iz odnosa – da je sin (Hebr).

Ob stvarjenju Bog / Jahve ni posvetil prostora,⁵⁵ blagoslovil je čas, sedmi dan. To je bil sveti spomin. Sobota je najsvetejši dan v Izraelu. Samo eno stvar je posvetil: človeka. Da bi / je

⁵² Žal, je nismo mogli videti, ker smo prepozno prispeli in so muzej pravkar zaprli.

⁵³ Druzi, edini kot Nejudje lahko služijo v domači vojski. Za podatek se zahvaljujem g. prelatu Antonu Slabetu.

⁵⁴ Pripovedoval je p. Peter Lavrih.

⁵⁵ Papež Frančišek: prostor je prevladal nad časom. Pa je čas pred prostorom. Trije učenci so hoteli postaviti šotor = prostor. Šotor – skozi puščavo > tempelj skrinja zaveze. Problem je naša fiksacija [= želja po ustalitvi].

postal del Boga. Smo Božje podobe. Bog je posvetil samo sobotni dan – čas! Ne pa kamnov, zvezd, sonca in druge podobe, ki bi jih človek lahko malikoval.⁵⁶

Izziv Besede. Na kraju samem čisto drugače zaživi : nemoč moje besede.⁵⁷ Beseda govori o meni. Če iščem novo, kje sem pa jaz. Hlastanje za novim nas dela površne. Ponavljanje pa pogloblja.

Veselite se, saj ste vsi odrešeni.

s. Elizabeta Kremžar. Mati Elizabeta, *Romanje v sveto deželo*. **Prositi za pesem p. Petra!**

Pri drugi pomnožitvi kruha (Mr 8,1-10) je v ospredju število 7: na razpolago je bilo sedem hlebov, sedem košev koščkov je ostalo. »Tu ni matematike. Gospod ni učil šteti, temveč razumeti.« V tem primeru število sedem pomeni vesoljno stvarstvo. Vse se dogaja v moči Duha. Bog je takoj pripravljen stopiti z nami na pot.

Farizeji so ga preizkušali. In tudi vse nas še danes preizkušajo (Mr 8,11-13). Takemu izzivanju Gospod ne prihaja naproti. Ne želi provocirati, ampak živeti.

Pozabili so vzeti kruh. Imeli so en sam hleb, Jezusa, Kruh, ki ga niso spoznali. Spominja jih na prvo in drugo pomnožitev kruha, pa še niso doumeli, koga imajo med seboj.

Betsajda

V Betsajdi ozdravi slepega. Pelje ga na samo. Na goro. V puščavo, tihoto. Prvi, nejasni obrisi so najboljši opis našega stanja ob branju Božje besede, ko mislimo, da že veliko vemo: Vidimo črke, besede. Hitro si kaj razložimo. Marko v primarnem jeziku pravi, da slepi vidi ljudi kakor da so »drevesa« (prim. Mr 8,22-25). Učenci so razumeli, da imajo med seboj Gospoda kakor čudodelnika Mesija (pogojno). Za tisti »meta«, iti čez je treba ponižnosti, poslušnosti.

Cezareja Filipova

»Kdo sem jaz zate?« me sprašuje Gospod – ali jaz Njega. »Gospod, Ti vse veš« (prim. Jn 21,17).

Gora Tabor

Gora Tabor je najvišja gora Galileje, za duhovnika in bibličista prof. dr. Maksimilijana Matjaža najlepši kraj Svete dežele. Gora Tabor je odločilna za naše življenje. Srčika vsega.

---

⁵⁶ Maksimilijan Matjaž.

⁵⁷ Sledijo utrinki z refleksije.

Kjer koli že je! Pomeni bližino Boga. po drugi strani konec vzhičenja, sestop v veliko realnost. Blizu je veliko preizkušenj. Ko pride velika skušnjava, ko da Boga ni, (duhovna) suhota in ni več utvar, da bi človek lahko zaupal človeku, je Bog tisti, ki daje luč. Da smo le odprtih src, oči, ušes. Kje je moja gora Tabor?

Za Jerneja Marenka, glavnega mašnika na gori s slavnim imenom, je bila to peka kruha pri stari mami, kakor jo je doživel v 5. letniku bogoslovja. Iz te izkušnje se zmeraj vrača k Bogu. Vsako leto, ko se na drugo postno nedeljo bere ta evangelijski odlomek (Mr 9,2-8; Mt 17,1-8; Lk 9,28-36), upam, da je tudi naša mama ob smrti v zgodnjem jutru uzrla Gospoda v vsej njegovi slavi.

Kristusovo Telo se je zableščalo: Kaj pa naše telo? Naše umrljivo telo je propadljivo. Če znamo gledati na reči nevsakdanje, je tudi ustvarjeno za življenje, je tudi naše telo po Kristusu poveščano. Kristus govori o trpljenju, toda v resnici govori o svoji brezpogojni ljubezni (Mr 8,31-32). Samo ljubezen nas spreminja v otroke luči.

Dejanje našega spremenjenja je krst. Pravijo: Krst je smrt. Ni moj konec. Ampak moje rojstvo. Ne! More biti prerodenje, novo rojstvo. Krstna milost se obnovi, ko operemo svoja oblačila z jagnjetovo krvjo. Boga ne zanimajo naši grehi, temveč zaupanje vanj. Dokler si bomo domišljali, da bomo rešeni po naših zaslugah, bo fiasko. Ne si domišljati, da bomo sami razbili kamne spotike. Skelenje / hrepenenje v sebi je lahko samo spodbuda za spoved – praznovanje zakramenta sprave.⁵⁸

Moj jaz ni samo v mislih.⁵⁹ Grešim (lahko) prej v telesu kot v mislih. Ne si domišljati, da smo sami, samcati. V Kristusovem telesu smo eno. Kaj pa mislimo, da bomo sami. Brez občestva ne moremo nič. Gospod je poslal glasnike pred seboj.

Od prehoda čez Trstično (Rdeče) morje do Elije se je vse dogajalo na skupnem območju. Od daleč se vidijo Moabske gore in za Mrtvim morjem gora Nébo.⁶⁰ Doslej rodovitna Jordanska dolina postane v spodnjem delu sušna, ker pod palestinsko upravo ni namakana.

Ob Jordanu

Kraj Jezusovega krsta (Mt 3,13-17; Mr 1,9-11; Lk 3,21-22; Jn 1,29-34).

V bizantinskem času je bila tu množica cerkva, ki so jih imele različne veroizpovedi. Pod turško oblastjo so frančiškani smeli enkrat na leto obiskati ta sveti kraj in ga liturgično

---

⁵⁸ Maksimilijan Matjaž.

⁵⁹ Maksimilijan Matjaž je zadržan do nekaterih mest v prevodu, ker da so preveč pod vplivom racionalne smeri Aristotel - Tomaž Akvinski - Kant. Frančiškani so bolj upoštevali Avguščina, tudi Benedik XVI

⁶⁰ Bolje bi bilo reči: pogorje Nebo.

zavzeti. Grki so imeli 50 hektarjev puščave. Zdaj je veliko območje last frančiškanske kustodije.⁶¹ Danes krščanskih cerkva tu ni.

Janez Krstnik je bival v Judejski puščavi in k njemu so prihajali ljudje iz Jeruzalema in iz vse Judeje in iz pokrajine ob Jordanu so se prihajali krstit k njemu (Mt 3,1-7), tudi Jezus iz Galileje: »*Janez ga je hotel odvrniti od tega, zato mu je rekel: »Jaz bi se ti moral dati krstiti, pa ti hodiš k meni.«* (Mt 3,13-15). »*Tiste dni se je zgodilo, da je prišel Jezus iz Nazareta v Galileji in Janez ga je krstil v Jordanu. Takoj ko je stopil iz vode, je zagledal nebesa, ki se odpirajo, in Duha, ki se je spuščal nadenj kakor golob. In zaslišal se je glas iz nebes: »Ti si moj ljubljeni Sin, nad teboj imam veselje«* (Mr 1,9-11).

Ni še dolgo od tega, ko so z arheološkimi dokazi odkrili prostor, kjer bi se utegnilo to zgoditi. Na tistem kraju ob Jordanu, čigar voda je bila v prsteni strugi zelo kalna, najbrž zato, ker je bilo kmalu po dežju, smo obnovili smo krstne obljube:

Se odpoveste grehu, da boste živeli v svobodi božjih otrok?

- *Se odpovem.*

Se odpoveste hudemu duhu, ki je začetnik in vzrok greha?

- *Se odpovem.*

Verujete v Boga Očeta vsemogočnega stvarnika nebes in zemlje?

- *Verujem.*

Verujete v Jezusa Kristusa, njegovega edinega Sina, našega Gospoda, ki je bil rojen iz Device Marije, umrl in bil v grob položen, vstal od mrtvih in je sedaj v božji slavi?

- *Verujem.*

Verujete v Svetega Duha, v sveto katoliško Cerkev, občestvo svetnikov, odpuščanje grehov, vstajenje mesa in večno življenje?

- *Verujem.*

To je naša vera. To je vera Cerkve. To ponosno izpovedujemo v Jezusu Kristusu, našem Gospodu. Amen.⁶²

Kaj pomeni beseda *obljuba*? »Iz zgodovine vere se ohranja obljuba.«⁶³ Zvestoba, ki se navezuje na prihodnost. Božja obljuba je bila dana kralju Davidu. Zakonske obljube so danes pogosto razrahljane, prekršene.

Na drugi strani struge je že Jordanija,⁶⁴ Betanija onkraj Jordana? Le tu smo doživeli nekaj puščavske vročine in ob vračanju v avtobus slovensko radodarnost s koščki salame in sira.

Jeriha

⁶¹ P. Peter Lavrih.

⁶² *Kristjan moli*, Družina, Ljubljana 1982, 70–71.

⁶³ Maksimilijan Matjaž.

⁶⁴ Stari del Jeruzalema je bil še do leta 1967 pod Jordanijo. V 6-dnevni vojni 1967 je Izrael udaril čez mejo in potisnil mejo z Jordanijo na današnje mesto ob Jordanu. V obdobju 1946 /47 so iz Tel Aviva Jude ob lakoti v starem delu mesta, kamor so jih stisnili Arabci, oskrbovali celo z vodo, elektriko in na grame izračunano hrano: mrvico kruha in kapljico vode.

30. nov. 1947 ustanovljen Izrael Judov in Arabcev. Nato so Judje iz puščave prebili »obroč« in rešili oskrbo, preden je bila 14. 5. 1948 ustanovljena država. Tedanja predsednica Golda Meir Je povedala: »V Jeruzalem smo prišli, ne da bi bili tu na počitnicah, ampak da bomo tu ostali.« P. Peter na avtobusu pri odhodu na letališče v Tel Aviv. 22. 3. 2019.

doživlja sloves kot najstarejše mesto na svetu, zadnji čas tudi z negativne strani, ker da so za vhod v mesto položili trupla otrok. Ko so Jozafatove čete zasedle Jeriho, ta ni bila več tako velika. Posebnost Jerihe so teli. To so umetni griči, nastali s podiranjem starih mest.⁶⁵

Srečanje Jezusa s slepim Bartimajem. Avstralska arheologinja miss [Kanjon] bila pri tem zelo uspešna. Z njo sta sodelovala tudi slovenska biblicista France Rozman in Marjan Peklaj.

V Jerihi smo se ustavili zaradi berača *Bartimaja* (Mr 10,46-52), ki ga je Jezus rešil slepote. Berač v stiski častitljivo naslavlja Jezusa: »*Davidov sin, usmili se me!*« (Mr 10,48).⁶⁶ Ko se je Jezus odzval njegovemu klicu, je slepi »*odvrgel svoj plašč*« (Mr 10,50), kar pomeni znamenje svobode: odpovedati se vsemu. Za Jezusovega življenje sta – po Matjažu! – samo dva razumela Jezusovo ravnanje: nekdanji obsedenec iz Geraške dežele (Mr 5,1-20) in slepote rešeni Bartimaj. Usmiljenje je nekaj živega. Težko je preiti od besede / Besede do oltarja.⁶⁷ V živo smo si lahko predstavljali Vadi Kelt iz Jeruzalema v Jeriho, koder je na nekem mestu usmiljeni Samarijan rešil ranjenega človeka (Lk 11,29-37) in nam še danes sprašuje vest, kdo je naš bližnji.

V spomin na višjega cestinarja *Zaheja* (Lk 19,1-7), smo se ustavili pod košato divjo smokvo (sikomoro), da bi z njim tudi mi bolje videli Jezusa in se srečali z njim po Svetem pismu. Ta pa nas je povabil v Sveto deželo. V mestu je frančiškanska šola (*Terra Sancta School*), vzdrževana z darovi kristjanov. Kopti imajo Zahejevo cerkev.

V mestu nismo vstopili v kakšen katoliški ali vsaj krščanski hram. Pa smo srečali s krščansko simboliko kar zunaj. Na balkonu bližnje stavbe se je šopiril pav – simbol večnega življenja.⁶⁸ Na vrtu otroškega vrtca pa se je spreletaval bel golob – znamenje Svetega Duha!

V Jerihi se je končala naša pot iz Galileje pred nadaljevanjem v Jeruzalem na trgu, bogato obloženem s sočnim sadjem in vabilom iznajdljivega trgovca, ki nas je s sladkorčki po slovensko vabil v trgovino.

Jeruzalem

Ko so se nekdanji Jakobovi potomci bližali svetemu mestu, so se ustavili pred njegovimi vrati in poklonili z besedami psalmista: »*Razveselil sem se, ko so mi rekli: 'V hišo GOSPODOVO pojdemo.'* / *Naše noge so se ustavile / ob tvojih vratih, Jeruzalem*« (Ps 122).

Ali je tudi Jezus prepeval ta psalm, saj je vedel, kaj ga tam čaka (Lk 9,51-52): »*Ne gre, da bi prerok umrl zunaj Jeruzalema. Jeruzalem, Jeruzalem, ki moriš preroke in kamnaš tiste, ki so*

⁶⁵ Biblicist akad. Prof. ddr. Jože Krašovec jih je zelo občudoval.

⁶⁶ David je bil zgodovinsko znan 2. zaradi spomina na greh; 2. zaradi velike spokornosti.

⁶⁷ Maksimilijan Matjaž.

⁶⁸ Ker pavovo meso dolgo ne strohni. Povedala Marija Dolar, študentka umetnostne zgodovine.

poslani k tebi. Kolikokrat sem hotel zbrati tvoje otroke kakor koklja svoja piščeta pod peruti, pa niste hoteli» (13,34-35).⁶⁹ Ne, Jezus je zelo trpel zaradi mesta, v katerem še danes vlada huda razdeljenost.

Mi se mu bližamo iz sočno zelene Galileje z avtobusom. Judejsko podeželje okrog mesta treh monoteističnih ver tokrat ni sušno, temveč prekrito z zelenkasto rušo.

Jeruzalem je razdeljen na judovski ortodoksni in liberalni del. Njihova velika sinagoga se ne vidi več tako, ker je spredaj velik blok.

V Jeruzalemu je tudi armenska četrt.⁷⁰ Med II. svetovno vojno je bilo pobitih 6 milijonov Judov, Turki pa že prej 3 milijone Armencev.⁷¹ Ti so že leta 425 prevedli Sveto pismo v armenski jezik. Svoje dragocene rokopise hranijo in skrivajo na nekem otoku pri Benetkah.

Katoliški župniji za Hebrejce je tlakoval pot Jakob mlajši, ki je držal judovsko linijo.⁷²

Severovzhodni del Jeruzalema si lastijo muslimani. Palestinski del Jeruzalema bi se imenoval Abusis. Mošeja Al Lazaria – Lazarjevo postaja del Jeruzalema.

Slovenska skupnost sestre Loyola imajo v Jeruzalemu manjše stanovanje.

Tu nas čakajo na Sionu dvorana zadnje večerje (Mr 14, 12-16) in skrivnost evharistije,

Getsemani pod Oljsko goro,⁷³ Kalvarija – in prazen grob!

- *Cenaculum*

Dvorana zadnje večerje je najstarejši kraj krščanstva.⁷⁴ Prva cerkev se je rodila tu. Učenci so bili tu štirikrat: 1. pri pashalni večerji in ko jim umiva noge, tj. Jezusovi zadnji večerji z njimi. 2. Ko se jim Jezus po vstajenju prikaže, a Tomaža ni bilo z njimi. 3. Ko se jim spet prikaže in posebej nagovori Tomaža. 4. Na binkoštni praznik, ko so skupaj z Marijo in prejmejo darove Svetega Duha ter Peter v binkoštnem duhu gre v tempelj.

Prvotno je bil prostor kot v bizantinskem času kakšna cerkev, opuščena do časa križarjev, ki so jo leta 612 naredili gotsko. Za oltarjem v prezbiteriju je njen najstarejši del, kar realni ostanki, najbližji Jezusovemu času. Spodaj v temeljih so kamni iz prvotnega svetišča.

Spodaj so Judje napravili Davidov grob in s tem omejili ta prostor. Zgornji prostor je ostal isti. Muslimani so naredili džamijo,⁷⁵ a na srečo pustili lep kapitel z elementi pelikana, ker

⁶⁹ Na Oljski gori smo imeli mašo v cerkvi Jezusovega objokovanja Jeruzalema. Maševal je najmlajši med navzočimi duhovniki Jani Druzovec. Pred seboj smo imeli panoramo starega Jeruzalema in v skladu z Jezusovim tarnanjem nad mestom je na podnožju oltarja upodobljena koklja s piščeti (Lk 13,34.).

⁷⁰ Do Armencev že dolgo čutim veliko solidarnost!

⁷¹ Otroke pa same pustili v puščavi.

⁷² Jakob Starejši je pokopan v Santiagu v Španiji.

⁷³ Oljska gora je danes meja med Palestino in Izraelom. Prej je bilo prek Oljske gore 20 minut. Zdaj, odkar je nova meja, pa pol dne. P. Peter.

⁷⁴ Prvi so ga odkupili frančiškani.

⁷⁵ Turška država leta 515 naložila davek kristjanom.

niso vedeli, kaj pomeni. Dobrotniki Svete dežele so odkupili ta prostor za 3000 zlatih dukatov. Romarji vseh veroizpovedi dobijo dovoljenje za obisk tega prostora. Papež Pavel VI se je tu poklonil. Janez Pavel II. je tu izjemoma smel maševati.

Navadno je zadnja večerja naslikana, tu pa je bila v Cenaculum, kjer smo imeli mašo, skulptura z Jezusom, ki v sredi stoji.

Mašnik Lojze nam je za-želel, da bi zmogli čim bolj uresničiti Jezusovo ljubezen do konca (Jn 13,1). Ne da kaj kupimo!? Da damo sami sebe: kakor Izidor Zidanšek (slovenski Maksimilijan Kolbe!)

Jezus je s sveto evharistijo izumil, kako bo do konca svetá ostajal med nami. Na to je učence že prej pripravljaj, pri pomnožitvah kruha, a takrat še niso razumeli. Kakor se tudi nam postopno odpirajo oči. Dal je svoje telo / meso za nas. Dobesedno. In tudi za nas.

Ko je Jezus vzel kruh, poseben evharistični kruh, se je zahvalil: *»To delajte v moj spomin«* (1 Kor 11,24,25; Lk 22,19) Tj. postavitev duhovništva. Temeljno opravilo mašnika je služiti gospodu v evharistiji – maša. – *»Kako jemljemo sv. Evharistijo. Je to vir in višek našega življenja.«*⁷⁶ Se tudi mi darujemo za druge, dajemo v hrano zanje? Sveta maša je vir in višek krščanskega življenja. Kruh življenja – on je hrana, je moč za življenje (1 Kor 11, 23-27). Ne za naše telo, ampak za našega duha. Da bi ga *redno* in *vredno* prejimali. Da se ne zavedamo kakega greha. Vsak naj sebe presodi? (1 Kor 11, 17-34).

Gospodovo telo je vse občestvo, ki se hrani z Gospodovim kruhom, vedno znova vredno, ne le redno. Različni so darovi, telo pa je eno. Življenje v Kristusu, po Kristusu, v Kristusu.⁷⁷

Mi smo Kristusovo telo. Zavedamo se svojih slabosti, grešnosti,⁷⁸ a smo še zmeraj del tega skrivnostnega telesa (prim. 1 Kor 12,12-31). Tu je težišče. Evharistija je zahvala, da sem del, po katerem se razkriva skrivnost Kristusovega telesa med nami. Da postaja evharistija dar za druge-ga.⁷⁹

- Getsemani⁸⁰

Telo drhti, trepetajo od groze, kar ga čaka (Lk 22,43; 31-54).

Še tisti trije (Peter, Jakob in Janez), ki so ga spremljali na goro Tabor, ga že zdaj razočarajo in – o, kako človeško! – zadremajo (prim. Mr 14,37).

Vaše telo je tempelj Svetega Duha. Slavite, povečujte Boga v svojem telesu. Jezus je že vnaprej, pri evharistiji, izročil svoje telo nam v hrano. Zdaj se predaja tudi fizično.

⁷⁶ se obrača na duhovnike

⁷⁷ Sreda, 20. 3. 2019.

⁷⁸ *»Vse je sicer dovoljeno. Vendar ni vse koristno«* (prim. 1 Kor 10,23).

⁷⁹ *»Vse delajte v Božjo slavo«* (1 Kor 10,31-33).

⁸⁰ Četrtek, 21. 3. 2019

Na tem kraju Na kraju preizkušnje med templjem in Oljsko goro je trenutek za rentgeniziranje lastnega življenja z Jezusovim pogledom. Tempelj je kraj srečevanja / povezanosti z Bogom. Pa je postal trgovsko središče (Lk 19,4-46) za kamne. Tempelj je kraj očiščevanja. Pa v vrčih ni vode.

Na dnu Oljske gore je kraj prečiščevanja Božje volje: »*Aba – Oče*« (Mr 14,36), »*če hočeš, vzemi ta kelih od mene, toda ne moja volja, ampak tvoja naj se zgodi*« (Lk 22,42). Vera v Boga Očeta loči kristjane od drugih veroizpovedi. »*Zato so si Judje še bolj prizadevali, da bi ga umorili, ker ni samo kršil sobote,⁸¹ ampak je tudi Boga imenoval svojega Očeta in se delal enakega Bogu*« (Jn 5,18; prim. 5,19-47). Jezusa so umorili, ker je Boga imenoval Očeta.⁸² To je jedro tiste molitve, katere je Jezus po izročilu, prav na Oljski gori⁸³ naučil učence, ko so ga za to posebej prosili: od srca k srcu – za odpuščanje lastnih grehov.⁸⁴

Tisočletne⁸⁵ oljke⁸⁶ so navzoče, ko ga / Jezusa primejo (Mr 14,43-52).⁸⁷

- *Galicantum*

Še danes ohranjene, zlizane / zglajene, rimske stopnice, po katerih je najbrž stopal tudi Jezus, ko so ga peljali do Kajfove palače, so gotovo najbolj izviren spomenik na tisti čas. Prostor, kjer je na dvorišču vélikega duhovnika Peter zaslišal petelinje petje, potem ko je trikrat zatajil Jezusa (14,66-72) in s tem Boga, drugega in samega sebe, se, morda od križarskih časov sem, imenuje Galicantum. Tu se je začel Jezusov križev pot: obtožbe, zasliševanje, zasramovanje, obsodba, noč v ječi. Danes so prazne, toda stisnjeni na polmračno stopnišče blizu njih v stiski poslušamo odlomke iz pasijona (Mr 14, 15). saj nikoli ne vemo, kdaj se lahko znajdemo v vlogi tožnika ali obtoženca. Hvaležni za sončen dan izstopimo in s terase ogledujemo panoramo Jeruzalema pred nami. Pod vtisom sodniške palače najprej *Njivo krvi*, ki je bila odkupljena z Judeževim denarjem. Siloa – edini živi studenec, ki je napajal mesto Davidovo mesto Sion, prvi Jeruzalem, bolj slutimo. Dolino Cedrona, prek katerega je bilo nekdanj 1 uro hoje od dvorane zadnje večerje do vrta Getsemani, in tokrat njegova struga ni izsušena. Pred

⁸¹ Betesda, star zbiralnik, v katerega se je s hriba nabirala voda. Zajetje za tempelj (prim. Jn 5,1-18). »nimam človeka« = niti do vode ni prišel. Voda / od spodaj. Gospodov angel je iz mogočnega sveta.

Stari prevodi imajo: »*voda zaplivka*«, novejši: »*voda vzburka*«. Za laičnega bralca je prvo mogoče premilo, drugo prehudno. Srednjo pot v premislek: voda vzvalovi, zabrbota. Op ms.

Anine cerkve, ki so jo zgradili križarji, in je zelo akustična, muslimani morda prav zato niso podrli. poleg tega prostora je zelo akustična. Zgradili križarji, ki je niti muslimani niso razbili /podrli.

⁸² Maksimilijan Matjaž.

⁸³ Zdaj je na tistem mestu karmeličanski samostan, v katerem je (tudi slovenski) očenaš v cerkvi in okrog nje napisan v številnih jezikih.

⁸⁴ Nedaleč stran je po zaslugi apokrifne tradicije starodavna cerkev Marijinega rojstva. Druga tradicija ima za kraj Marijinega rojstva Seforis nekje za Nazaretom v Galileji.

⁸⁵ Pravijo, da so stare tri tisoč let.

⁸⁶ Kje je oljka, ki jo je zasadil papež Pavel VI. ob prvem obisku kakega papeža v Sveti deželi.

⁸⁷ V njihovi bližini poberem po tleh njihove listke in pohojeno vejico.

dvajsetimi leti je bila vsa nasmetena, danes pa je vsa pozidana z modernimi stavbami, da je med njimi še komaj odkriti kapelici podoben spomenik Absalomu. Tudi Silvan – najstarejše strnjeno arabsko naselje, je popolnoma obnovljeno.

Scopus – observatorij – center hebrejske univerze deluje kot bunker. Kjer je Omerjeva mošeja, je bilo Najsvetejše. Mošeje Al Aksa zaradi velike kupole ni mogoče zgrešiti. Na temelju, kjer je bil tempelj, so Bizantinci zgradili cerkev in muslimani pozneje mošejo. Spodaj so zbiralniki vode in kri jagnjet. Tempelj predstavlja kraj očiščevanja. Jožef Flavij poroča, da so jih klali v treh turnusih, ob 9., 12. in, 15., uri po našem času. V enem turnusu je klalo 4000 mož, kar pomeni, da so zaklali 12000 ovac. Zadnja ob 3 popoldne, ko je Gospod dopolnil uro.

Po judovskem izročilu bo Mesija prišel z Oljske gore, zato imajo tam ortodoksni Judje veliko pokopališče.⁸⁸

Drugo so odkupili frančiškanski in drugi redovi, nekaj tudi vitezi Božjega groba.

Pravoslavni samostan sv. Teodozija vzdržuje staro palestinsko meništvo.

Jeruzalem so podrli leta 70 in leta 134 drugič. V mestu samem je mogoče videti njegove ostanke od leta 134 naprej, 5 do 6 m nižje od današnjega stanja in tlakovce glavne ulice iz tedanjega časa. Arheologi so poskrbeli, da se na nekem mestu vidi v globini 15 do 20 m globoko sedemnajst (17) plasti v dvatisočletni zgodovini mesta od tedanjega časa do danes. Zid žalovanja, ki z velikimi kamnitimi kvadri⁸⁹ sega še 12 m globoko v zemljo in so ga obnovili izgnanci iz babilonske sužnosti, so edina relikvija, ki spominja na prvi tempelj in je še danes najbolj svet prostor za Jude.⁹⁰ Med molitvijo se bolj ali manj zibljejo oz. s/klanjajo, da sodelujejo telo, duša, duh. Prošnje molitve tudi radi zapisujejo. Danes je ob njem poseben prostor namenjen tudi ženskam.

Jezus se je nekoč – najbrž s samotnega pogovora z Očetom na Oljski gori – vrnil v tempelj učiti in Judje so privedli predenj prešestnico.⁹¹ Omenjena žena predstavlja grešnega človeka, zaradi katerega bo zanj pripravljene kamne prestreglo »*Jagnje Božje – ki odjemlje greh sveta*« (Jn 1,29). Jezus se je sklonil pred ženo (= grešniki), da bi se kmalu razodelo, kaj ali kdo premaga greh. Človeško govorjeno: ljubezen; teološko pa: Bog sam.⁹²

⁸⁸ Za civilne Jude pa je drugod.

⁸⁹ Nekoliko manjši kamniti kvadri so mlajši.

⁹⁰ Tu nekje se je vnel prepir med Judi in Pavlom (Apd 21,27-40), da bi ga skoraj ubili, ko je prišel v Jeruzalem (Apd 21,15-26) in Pavlov znameniti govor (Apd 22 sl).

⁹¹ Star izraz za tiste, ki so prekršile šesto Božjo zapoved.

⁹² Maksimilijan Matjaž.

Kamni so sredstvo človekove ustvarjalnosti vse do Michelangela, odraz človekove moči (arhitektura) pa tudi človekovega greha.⁹³

Križev pot smo začeli v kapeli bičanja⁹⁴ v Antonijevi palači / kasarni. Frančiškani so izbojevali ta prostor za študij biblične arheologije in shranjevanje realij (muzej Terra Santa). Križev pot nismo molili prav nič pobožno, hitro, sredi hrupa, v napoto drugim skupinam in prerivajoč se med množicami romarjem / turistov, pač sredi sveta. Tako kot Jezus v svojem telesu še danes dan na dan trpi, nas spremlja in nam odpušča na vsakem koraku.

Le v armenski cerkvi (4. postaja), kjer je stalno izpostavljeno Najsvetejše, smo se malce umirili. V spomin Simona iz Cirene (5. postaja) smo izvedeli novo varianto o večnem popotniku Ahasverju: Jezus se je hotel nasloniti na zid. Jud pa mu ni dovolil: »Ne boš se naslonil, ne«. Jezus: »Tudi ti ne boš imel miru do konca sveta.«⁹⁵

Križev pot se je končal na Golgoti v cerkvi Kristusovega groba, kjer smo bili z množico drugi romarjev navzoči ob vsakodnevni procesiji in pobožnosti očetov frančiškanov po baziliki v frančiškansko kapelo Jezusovega prikazanja Mariji.

Ko se Jezusu bliža njegova ura / ura temè, se učenci prepirajo za prva mesta (Lk 22,24-27), kakor brez so-čutja za Tistega v lastni sredi, ki jim je pravkar v evharistiji v dediščino dal samega sebe. Tako je z njegovimi učenci vse do danes! »*Jaz pa sem molil zate, da ne opeša Tvoja vera.*« (Lk 22,32).

- Golgota

Bazilika Božjega groba:⁹⁶ Cilj ni križ, smrt, Jeruzalem, ampak da bomo vedno z Njim.

Dan na dan se v zgodnjih jutrih pri oltarjih v številnih kotičkih vrstijo menihi z bogoslužji v različnih jezikih in oblačilih, ki označujejo različne krščanske veroizpovedi, in poleg njih maše v številnih jezikih z večjo ali manjšo skupino romarjev. V eni od kapel mlad menih, zaviti v odejo, s sveto knjigo pred seboj, nepremično strmi predse, kakor zazrt onstran. Molk in tihota.

»*Kdor hoče rešiti svoje življenje, ga bo izgubil; kdor pa izgubi svoje življenje zaradi mene in zaradi evangelija, ga bo rešil*« (prim. Mr 8,31). Nobeno trpljenje ni končna faza.

Kalvarija. Nič tako ne zaznamuje človeka kot trpljenje in smrt, zareže pri oltarju na tistem milostnem kraju med slovenske romarje jasen glas mojega rojaka Janeza. Nevarno je, da se prepustimo strahu. V ljubezni ni strahu.⁹⁷

⁹³ Z njimi zgradimo zid ali poškodujemo koga pri skupinskem, anonimnem obrekovanju. Ne le povedati v obraz. Najprej je treba pridobiti njegovo ljubezen.

⁹⁴ Na slikah so tako rekoč fašistični liki. Tj. čas fašizma.

⁹⁵ P. Peter Lavrih.

⁹⁶ Tokrat že zgledno urejena, očiščena, obnovljena; ali pa še bo.

Gospod je vstal od smrti! Raduj, nebeška se gospa!

Od nekod zadonijo zvoki orgel. Pod svodom bazilike se spreletava golob.

Sklep

Kaj je tisti kruh, ki ga niti ne opazim? Bili smo deležni kruha besede in evharistije!⁹⁸

Maksimilijan Matjaž nam je lomil *kruh Božje besede*,⁹⁹ tu pa so *pobrani koščki*.¹⁰⁰

Zelena Galileja.

V Kani Galilejski: Vrči *morajo* biti napolnjeni z *vodo*, da se ta lahko spremeni v vino z Jezusovim blagoslovom.

V Judeji je v središču *kamen, kamni*, da bi odstranjevali *kamne spotike*.

Abu Goš¹⁰¹ in Latrun¹⁰² sta kraja, ki si lastita sloves, da sta naslednika svetopisemskega Emavs, kamor sta se iz Jeruzalema napotila razočarana učenca, pa po lomljenju kruha spoznata, kdo ju je spremljal (Mr 16,12-13; Lk 24,13-33).

Božji spomin je več kot naš spomin. Logika hudega duha je, da si zapomni, kar je slabo.¹⁰³

Na svetem kraju ni vse idealno, prijetno. Na naše nedolžno petje v mošeji vnebohoda so se Alahovi častilci odzvali z daleč preglasnim zvočnim posnetkom.

Mi smo odrešeni, toda Kristus, njegovo telo še zmeraj trpi, zelo trpi. Se vidi tukaj.

Kaj bomo storili,¹⁰⁴ da bi ga vsaj kaj manj bolelo, tudi v slovenski Cerkvi?

Izraelci ljubijo svojo državo. Kaj pa mi?

»In jaz sem z vami vse dni do konca sveta« Mt 28,20).¹⁰⁵

Aleluja!

⁹⁷ P. Jože Roblek.

⁹⁸ Pred mašo se ne govori, po maši pa molči.

⁹⁹ Ob tem pa (18. 3. 2019) navrgel: »Učitelji tega sveta hočemo vse razložiti, pa s tem krademo možnosti, da bi poslušalcu govorilo srce.« Ni pomembno, da je vse na mobitelu, temveč da ostane kaj v srcu (ms).

¹⁰⁰ Prim.: »Poberite kosce, da konca ne vzamejo« (Toman). *Zgodovina slovenske slovstvene folklorne*, Lj. 2009.

¹⁰¹ V benediktinskem samostanu v Abu Gošu so naredili slovensko tablo z Marijinim hvalospevom za Ein Karem. P. Peter Lavrih.

¹⁰² Trapistom v samostanu se je pridružil tudi pilot, ki je odvrnil bombo na Hirošimo, od Slovencev pa Stanko Pretnar iz Gorij. P. Peter Lavrih.

¹⁰³ Med romarji je veliko turistov, ki kot da iščejo trofeje. Ni toliko pomembno, kaj je na aparatih, pač pa, kaj je v srcu. Pred dvajsetimi leti so ploščo maziljenja spoštljivo poljubljali, tokrat so nanjo polagali vrečke z nakupljenimi predmeti, predmeti, kakor da gre za magijo.

¹⁰⁴ Odgovornost.

¹⁰⁵ Grški napis v odprti knjigi na ikoni Jezusa Pantokratorja v kapeli (Casanova), kjer smo stanovali zadnje tri dni.